

podzemní univerzita v Brně

1 9 8 4
1 9 8 9

PODZEMNÍ UNIVERZITA
VIDEODOKUMENT

Po násilném ukončení Pražského jara v roce 1968 bylo během procesu tzv. normalizace v 70. a 80. letech 20. století mnoha mladým lidem bráněno studovat na vysokých školách. Důvodem byl nesouhlas s politikou vládnoucí komunistické strany, který nemuseli projevit oni sami, ale třeba i jen některý z členů rodiny. Ze stejného důvodu byla z univerzit a výzkumných ústavů propuštěna řada významných vědců a intelektuálů.

Tito zvědaví lidé se začali vzájemně setkávat v tak zvaných bytových seminářích, kde pokračovali ve svobodné výměně názorů a informací především z oblasti humanitních věd.

Utajené přednášky začaly být pořádány od konce 70. let a byly nejprve ojedinělé, ale i tak byli jejich pořadatelé sledováni tajnou policií a byl na ně vyvíjen nátlak.

Do tohoto společenství začali být postupně zváni i zahraniční odborníci – univerzitní učitelé z celé Evropy a Ameriky, kteří do socialistického Československa přijížděli jako „běžní“ turisté. Přivázeli s sebou však odbornou literaturu a seznamovali publikum s poznatky ze svých oborů.

V Praze organizoval od počátku 80. let bytové filozofické semináře především **Julius Tomin**. Ten se svými snahami o svobodné, státem a stranou nedozorované, vzdělávání netajil, a tak tyto aktivity neunikly pozornosti tajné policie, která často na několik dní potenciální účastníky preventivně uvěznila a zahraniční přednášející vyhostila. To se stalo například britskému filozofovi **Rogeru Scrutonovi** nebo francouzskému filozofovi **Jacquesi Derridovi**.

Počátkem 80. let se západní intelektuálové rozhodli svou činnost koordinovat a založili ve svých zemích nadace podporující tyto bytové semináře. Vznikla britská **Jan Hus Educational Foundation**, francouzská **Association Jan Hus** a jejich odbočky v dalších zemích.

Následně v Brně vznikl projekt „podzemní univerzity“. Na rozdíl od Prahy začali manželé **Jiří a Bronislava Müllerovi** společně s dalšími organizovat vzdělávací semináře v naprostém utajení. Mezi lety 1984–1989 přijelo do Brna a odtud i do Bratislavy nebo Prahy přednášet více než padesát zahraničních hostů.

Zahraníční hosté přednášeli o filozofických a společenských tématech z jiných perspektiv než z hlediska vládnoucí marxisticko-leninské filozofie. Přivázeli s sebou jinak nedostupnou odbornou literaturu a také prostředky na rozmnožování tiskovin pro efektivnější distribuci samizdatové literatury.

Přednášky s anglicky mluvícími hosty se pravidelně konaly v bytě manželů **Petra a Evy Oslzlých** a **Yvony a Miroslava Pospíšilových**. Na jejich organizaci se rovněž podíleli výtvarník **Rostislav Pospíšil** s manželkou **Hanou**.

Francouzští hosté vystupovali v bytě manželů **Milana a Jany Jelínkových**. Němečtí hosté často přednášeli u manželů **Marie a Jaroslava Blažkových**.

Díky utajení vznikl ucelený cyklus přednášek, který účastníky seznámil s různými soudobými myšlenkovými proudy a naučil je svobodné diskuzi. Účastníci těchto seminářů pocházeli z různých generací. Byli mezi nimi studenti vysokých škol, mladí lidé, kteří studovat nesměli, ale také současníci organizátorů a přednášejících.

Zkušenosti, které posluchači na těchto přednáškách načerpali, byly neocenitelné. Jejich nezávislé vzdělání, rozhled, schopnost dialogu a znalost mezinárodního prostředí jim po roce 1989 pomohly položit nové, demokratické základy vysokoškolského vzdělání. Masarykova univerzita, v jejímž čele se od roku 1989 ocitli hned tři z účastníků podzemní univerzity (**prof. Milan Jelínek**, **prof. Jiří Zlatuška**, **prof. Petr Fiala**) či JAMU, v jejímž čele stál Ivo Medek a nyní stojí **prof. Petr Oslzlý**, jsou přímými dědičkami plodů duchovní práce podzemní univerzity. Dovolujeme si vás pozvat k poslechu těchto těžko uvěřitelných příběhů touhy po vzdělání.

Fotografie ze setkávání organizátorů byly méně nebezpečné, ale i těch se mnoho nedochovalo. Na této fotografii z poloviny 80. let vidíme schůzku ústředních organizátorů podzemní univerzity. Zleva Petr Oslzlý, Bronislava Müllerová, Jiří Müller a Jana Jelínková. (z osobního archivu manželů Jelínkových)

Na fotografii z konce 90. let vidíme některé z někdejších organizátorů a účastníků francouzské a německé sekce, manžele Jaroslava a Marii Blažkovy, Zdeňka Zlatušku, Janu Jelínkovou a Hanu Svítlovou (z osobního archivu manželů Jelínkových)

 KAPITOLY

- [▶] **Zrod podzemní univerzity**
Nabídka Jiřího Müllera; projekt podzemní univerzity; Jan Hus Educational Foundation; kontakty se studenty
- [▶] **Příprava podzemní univerzity**
Potřeba dalšího filozofického vzdělávání; vypracování konceptu; bezpečnost pro studenty; rozdíl konceptu vzdělávání v Praze a Brně
- [▶] **Pravidla fungování**
Krytí zahraničními styky z divadla; výběr posluchačů; vyloučení divadelníků
- [▶] **Pravidla příjezdu zahraničních přednášejících**
Přílet do Vídně; autobus do Brna; kontakt jen s organizátory; ubytování v hotelu
- [▶] **Další spolupracovníci a pravidla konspirace**
Překlady Miroslav Pospíšil; Rostislav Pospíšil technická pomoc; neúčast Jiřího Müllera; příprava francouzské sekce – Jelínkovi; organizační schůzky s Müllerem
- [▶] **Příklad selhání organizace návštěvy**
Nedodržení pokynů; zprávy o průběhu pobytu pro JHEF v Londýně; systém kurýrů
- [▶] **Rozdíl mezi anglickými, francouzskými a německými semináři**
Francouzský a německý seminář fungoval jinak
- [▶] **Vlastní organizace seminářů**
Návštěvníci přicházeli postupně
- [▶] **Koncepce náplně seminářů**
Filozofie a politologie; koncepce Faculty of Arts, jezdili i umělci; Jessica Douglas-Homeová; spisovatelé, hudební skladatelé, architekti; 1988–1989 akce na Kamenném vrchu; Anglický klub
- [▶] **Popis průběhu seminářů**
Semináře trvaly 7–9 hodin; příprava přednášejících; speciální skupiny pro umělce; vedlejší produkty

- [▶] **Odejmutí pasu**
Poslední pobyt v Anglii; setkání se Scrutonem a Jessicou Douglas-Homeovou v klubu
- [▶] **Otevřené vzdělávání**
Přednášející z obou stran politického spektra
- [▶] **Zajímavé aspekty podzemní univerzity**
Festival v Brightonu; návštěva u Jessicy Douglas-Home; atelier Jana Šimka; Helen Ganly; po stopách Gustava Mahlera; Aleš Záboj kameraman
- [▶] **Další produkty PU**
Videa s nedostupnými filmy; překlady Bronislavy Müllerové; Drogerie galerie; natáčení portrétů Alešem Zábojem
- [▶] **Dny Československé kultury v Bristolu**
zájezd Divadla Husa na provázku organizovaný JHEF; zabavení pasu
- [▶] **Francouzská sekce**
Přednášky u Jelínků
- [▶] **Organizace domácnosti**
Rodina se musela podřídit; pohoštění
- [▶] **Úspěch PU**
Nejúspěšnější univerzita ve výchově rektorů (Milan Jelínek, Petr Fiala, Jiří Zlatuška, Ivo Medek, Petr Oslzlý)
- [▶] **Organizace**
Tlumočení Miroslav Pospíšil; výuka umění diskuze; pilní studenti
- [▶] **Zúročení zkušeností**
Skupina, ve které se přemýšlelo, jak by měl být řízen stát (Jelínkovi, Petruskovi, J. Vavroušek, Müllerovi, Oslzlí); příprava na sametovou revoluci; pomoc při práci v kanceláři prezidenta republiky; vzdělání jako obrana proti totalitě; velký životní vklad
- [▶] **Rodinný život a pracovní život**
Bylo to náročné; úloha Barbary Dayové
- [▶] **Další aktivity**
Galerie drogerie; přednášky v restauraci Praha; výstava

Manželé Eva a Petr Oslzlí,
2020

 CELÝ ROZHOVOR

[▶] Eva a Petr Oslzlí

V letech 1984–1990 v Brně organizovali manželé Eva a Petr Oslzlí ve spolupráci s britskou The Jan Hus Educational Foundation a Chartou 77 tajný univerzitní bytový seminář, na němž přednášeli významní filozofové, politologové, spisovatelé, hudební skladatelé a výtvarní umělci z Velké Británie. Tuto svou činnost dokumentoval Petr Oslzlý v knize *Podzemní univerzita* (CDK, 1993).

Eva Oslzlá (*1950 Slavonice)

Vystudovala gymnázium v Dačicích a v letech 1968 až 1973 český a francouzský jazyk na Filozofické fakultě UJEP (dnes Masarykovy univerzity) v Brně. Po absolutoriu nebyla přijata jako pedagožka na střední školu, pracovala tedy nejprve jako družinářka na základní škole v Brně a poté učila v kurzech češtiny pro cizince. Po roce 1989 mohla konečně vykonávat povolání, k němuž byla vysokoškolsky vzdělána, učila češtinu a francouzštinu na Gymnáziu Matyáše Lercha.

V roce 1973 se provdala za divadelníka Petra Oslzlého, s nímž má dvě dcery a v druhé polovině osmdesátých let se s ním podílela na organizaci přednášek podzemní univerzity v jejich bytě na Pionýrské ulici 21.

Petr Oslzlý

(*1945 Konice)

Pro třídní původ mu bylo zakázáno studium na střední škole, vyučil se kovomodelářem a až do roku 1968 směl studovat jen školy strojího zaměření. V letech 1968–1973 vystudoval divadelní vědu a dějiny umění na Filozofické fakultě UJEP (dnes Masarykovy univerzity). V tomtéž období fakultativně navštěvoval na JAMU seminář režie Bořivoje Srby.

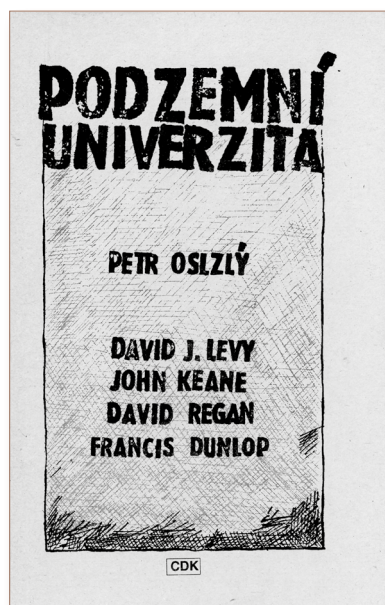
Byl protagonistou experimentální performerské divadelní skupiny Quidam, s níž vystupoval v listopadu a prosinci 1968 v Arts Laboratory a International Theatre Club v Londýně.

Od roku 1972 byl dramaturgem a jednou z vůdčích osobností Divadla na provázku, resp. Divadla Husa na provázku – v letech 1976–1980 a 1992–2001 byl též jeho uměleckým šéfem. Pro toto divadlo vytvořil větší počet původních scénářů, adaptací i dramatisací a v řadě inscenací byl též hereckým protagonistou. Podílel se na výrazném profilování souboru v mezinárodním hnutí alternativního divadla i v hnutí českých studiových souborů. Byl spoluvůdcem významných mezinárodních i domácích divadelních projektů, z nichž největším byla v roce 1983 mezinárodní divadelní akce-inscenace „Together – Labyrinth of the World and Paradise of the Heart“. Jeho scénáře byly inscenovány též v Národním divadle v Praze, Činoherním klubu a dalších divadlech.

V listopadu 1989 jako první vyhlásil jménem Divadla na provázku a HaDivadla stávkou českých divadel, byl zakládajícím signatářem Občanského fóra, po sametové revoluci byl poradcem-asistentem prezidenta Václava Havla a zastával funkci ředitele Kulturní sekce Kanceláře prezidenta republiky (1990–1992).

Spoluzaložil a v letech 1993–2018 byl ředitelem Centra experimentálního divadla v Brně sdružujícího Divadlo Husa na provázku, HaDivadlo a Divadlo U stolu.

Za svoji uměleckou tvorbu obdržel cenu Cairo International Festival for Experimental Theatre (1992), Cenu města Brna v oboru dramatické umění (2000), Poctu „Živoucí poklad“ festivalu Příští vlna, Cenu Ministerstva kultury za přínos v oblasti divadla (obě 2016) a jiné.

V roce 1982 připravil (s J. Kořánem) pro Jazzovou sekci svou první knižní publikaci o kultovní divadelní skupině hippie kultury *Living Theatre: Divadlo života: 1951–1980* (1981) a napsal též sochařskou monografii *Jan Šimek – Příběhy soch* (Atlantis, 1998) a řadu knih reflektujících tvorbu Husy na provázku, z nichž prozatím poslední je obsáhlá publikace *Let Husy z Brna až do Amsterodamu a Avignonu – Divadlo na provázku v letech 1972 – 1979/1980* (JAMU, 2017).

Od roku 1992 je pedagogem Divadelní fakulty JAMU. V letech 1995–2018 byl uměleckým ředitelem mezinárodního festivalu divadelních škol *Setkání/Encounter* pořádaným DF JAMU, jejímž proděkanem pro zahraniční styky, vědu a výzkum byl v letech 1997–2008. V roce 2000 zde byl jmenován profesorem dramatických umění a od roku 2003 vede jeden ze tří Ateliérů režie a dramaturgie.

V letech 1992–2012 působil také pedagogicky na Ústavu divadelní vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity.

V říjnu 2017 byl zvolen rektorem JAMU a od 1. února 2018 tuto funkci vykonává.

Manželé Oslzlí, hudební skladatel Nigel Osborne
a překladatel Jaroslav Kořán, druhá polovina 80. let
(osobní archiv manželů Oslzlých)

Manželé Marie a Jaroslav Blažkovi,
2020

Marie a Jaroslav Blažkovi

V druhé polovině osmdesátých let se manželé Marie a Jaroslav Blažkovi podíleli na organizaci přednášek podzemní univerzity, které s Jiřím Müllerem organizovali manželé Jelínkovi a na kterých vystupovali přednášející z Francie a Německa. Francouzské přednášející vysílala Association Jan Hus.

Marie Blažková

(*1951 Opava)

Vystudovala dějiny umění a etnografii na Filozofické fakultě Univerzity Jana E. Purkyně (dnes Masarykovy univerzity) v Brně. Po skončení studia se věnovala výchově čtyř dětí. Krátce pracovala jako redaktorka odborného tisku, úřednice a pečovatelka. Jako žena v domácnosti se podílela se svým manželem Jaroslavem Blažkem na vydávání samizdatů a organizaci čtení zakázaných autorů. Oba se stali signatáři Charty 77. V letech 1988–1989 v Ústavu přístrojové techniky v Brně pod patronací ředitele ústavu Armina Delonga uspořádala v součinnosti s architektem Janem Velkem a v návaznosti na alternativní výstavy pořádané Petrem Oslzlým v tzv. Drogerii-galerii řadu výstav výtvarníků tvořících mimo oficiální uměleckou scénu (Otmar Oliva, Karel Rechlík, Milivoj Husák, Rostislav Pospíšil, a jiní).

Po roce 1989 pracovala v oboru památkové péče (Biskupství brněnské). Podílela se na vzniku Rádia Proglas, kde od roku 1996 působila nejprve jako redaktorka, následně mezi lety 1997–2007 a až do odchodu do důchodu zastávala funkci šéfredaktorky.

Konec 70. let
(osobní archiv manželů Blažkových)

[▶] Jaroslav Blažke (*1938 Přerov)

Vystudoval nejprve dvouletou Vyšší školu pedagogickou v Brně a následně bohemistiku a rusistiku na Filozofické fakultě Univerzity Jana E. Purkyně (dnes Masarykovy univerzity) v Brně. Po ukončení studia nejprve učil na středních školách a učilištích, následně pracoval v dělnických profesích. Společně s manželkou podepsali Chartu 77 a organizovali ve svém bytě řadu autorských čtení tehdy zakázaných autorů, jako například Milana Uhdeho, Jana Trefulky, Karla Pecky, Andreje Stankoviče, Václava Havla či Ludvíka Vaculíka.

Po roce 1989 působil v Krajském pedagogickém ústavu v Brně, jako krajský inspektor a jako středoškolský učitel českého jazyka na Gymnáziu Matyáše Lercha. Pracoval rovněž v redakční radě Rádia Proglas.

Jaroslav Blažke publikoval řadu literárních recenzí v samizdatových časopisech jak v tehdejším Československu, tak v zahraničí. Věnoval se rovněž překladu. Pro samizdatová vydání připravil například Orwellovu *Farmu zvířat*.

Po roce 1989 publikoval v *Literárních novinách* a dalších periodících. Je autorem šestidílného souboru učebnic literatury *Kouzelné zrcadlo literatury* (1998–2005).

Rodina Blažkova konec 70. let
(osobní archiv manželů Blažkových)

KAPITOLY

- [▶] **Zeměpis brněnských ulic**
Jana Jelínková
- [▶] **Kdo jsme byli v té době**
Jana Jelínková
Začátek 70. let; náhradní aktivity; přátelé vyhození nebo před vyhazovem; hledání síly a témat; opisování literatury; besedy s přáteli (Milan Uhdé, Jan Skácel)
Marie Blažková
Podpis Charty 77; včlenění do tohoto okruhu známých; debaty o knihách; velký byt vhodný ke schůzkám německé sekce
- [▶] **Začátek francouzských seminářů**
Jana Jelínková
Jiří Müller, francouzští novináři J. C. Eslin, O. Mongin z revue *Ésprit*; krytí působením na Sorboně
- [▶] **Výběr účastníků a osobnosti přijíždějících**
Jana Jelínková
Příslušníci šedé zony
Marie Blažková
Různí přednášející filozofové, literáti, kněží, akademici; čeští akademici a studenti humanitních oborů
- [▶] **Výběr francouzských přednášejících**
Jana Jelínková
Odborníci z nejrůznějších oborů; psychologové (Frankl); způsob přemýšlení, který byl nepatřičný; Jan Skácel jako host, rozmnožování jeho textů
Marie Blažková
Bernard Fabre spolupráce se Skácelem; revue *Opérateurs*; *Rekviem za Skácela*
- [▶] **Obsah seminářů / 1**
Jana Jelínková
Studentů méně než u Oslzých; Francouzi plnili požadavky na témata
- [▶] **Obsah seminářů / 2**
Marie Blažková
Otevřené okno do světa; neznámá témata
Alain Finkelkraut, Labarrière, Gwendoline Jarczyková
Jana Jelínková
Neviděli jsme utrpení jiných
- [▶] **Systém utajení**
Jana Jelínková
Systém utajení; pokyny pro přijíždějící; peníze od nadace; časopisy a knihy; chyby v organizaci; problémy s ubytováním
- [▶] **Význam francouzské sekce**
Jana Jelínková
Vůdčí osobnosti na Sorbonně, francouzské filozofie, Derrida, Vernant; organizace Jiřího Müllera; propojení mezi Oxfordem a Sorbonnou
Marie Blažková
Kauza Jacques Derridy
- [▶] **Německá sekce**
Jana Jelínková
začalo se později
Marie Blažková
Návštěva Bernda Posselta a další návštěvy; kiwi; poučení, jak se chovat při zatčení; snahy Evropské unie
Jana Jelínková
Pokusy o spolupráci s Američany zapadly; tradice česko-francouzské univerzity trvá dodnes
- [▶] **Práce před a po roku 1989**
Marie Blažková
Začátky československé pobočky Husovy nadace
- [▶] **Organizace pobytu návštěvníků**
Jana Jelínková
Co se dělo před přednáškou; tlumočení; případ odposlechu telefonu
Marie Blažková
Překlady do němčiny; pobyt německých návštěvníků; publikum; Vaculík, Pecka, Trefulka
- [▶] **Průběh přednášek francouzské sekce**
Marie Blažková
Organizační schopnosti Jany Jelínkové
Jana Jelínková
Pracovní povinnosti; nutnost tlumočit; Milan Jelínek tlumočil z němčiny
- [▶] **Struktura publika francouzské a německé sekce**
Jana Jelínková
Méně studentů, často kolegové nebo spolužáci
Marie Blažková
podobné složení německé sekce
Pana Jelínková
Bránili jsme se, aby studenti ze šedé zóny chodili do různých sekcí
- [▶] **Rodina a děti**
Jana Jelínková
Děti byly drženy stranou; přes rok práce, s dětmi o prázdninách
Marie Blažková
Děti věděly vše; příběh s hrůškami
Jana Jelínková
Dobré sousedské vztahy v domě
- [▶] **Význam podzemní univerzity pro vzdělání**
Jana Jelínková
Okno do světa myšlení; obohacení jazykové, rozhled
Marie Blažková
Různé pohledy na věc a možnost si stavět vlastní názor
Jana Jelínková
Živý kontakt je trvalý a ničím nenahraditelný
Marie Blažková
Svobodné myšlení a ne autocenzura
- [▶] **Tradice Letní školy francouzské filozofie**
Jana Jelínková
Tradice letní školy francouzské filozofie; živé slovo je nejcennější
- [▶] **Přátelské prostředí disentu**
Marie Blažková
Pevné přátelské vazby; Lepší špatný zážitek nežli žádný

CELÝ ROZHOVOR

Jana Jelínková a Marie Blažková

V době normalizace v 70. a 80. letech začali manželé Jana a Milan Jelínkovi s dalšími přáteli, kteří rovněž museli opustit svá zaměstnání nebo měli zakázáno veřejně působit, pořádat autorská čtení zakázaných autorů a opisovat, překládat a vydávat samizdatové publikace. Následně ve spolupráci s Jiřím Müllerem a manžely Blažkovými začali Jelínkovi organizovat v polovině 80. let bytové semináře podzemní univerzity, ve kterých přednášeli hosté z Německa ale především francouzští odborníci vysílání pařížskou Association Jan Hus.

Milan Jelínek

(*1923 Brno – † 2014 Brno)

Po maturitě v roce 1942 byl totálně nasazen ve Vídni. V roce 1944 byl zatčen gestapem pro účast v odboji a vězněn až do konce války. Po válce vstoupil do KSČ. Na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity vystudoval češtinu, ruštinu a srbochorvatštinu. Po ukončení vědecké aspirantury a obhájení disertační práce pracoval na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity a v letech 1963–1964 byl jejím děkanem. Zároveň působil jako hostující docent na univerzitě v Greifswaldu a v letech 1965–1966 jako lektor českého jazyka na pařížské Sorbonně. V roce 1964 byl jmenován profesorem. V roce 1967 se stal prorektorem Univerzity Jana E. Purkyně (nyní Masarykovy univerzity).

Milan Jelínek s dětmi a manželé Müllerovi, 80. léta
(osobní archiv manželů Jelínkových)

Jana Jelínková a manželé Müllerovi, 80. léta
(osobní archiv manželů Jelínkových)

V roce 1969 musel z fakulty pro své politické názory odejít, byl vyloučen ze strany a začal pracovat jako nekvalifikovaný pracovník v brněnském Ústavu pro jazyk český bez možnosti publikovat a veřejně vystupovat.

V letech normalizace navázal kontakty s disidentskými kruhy a zapojil se i se svojí ženou do šíření samizdatu a pořádání bytových seminářů.

V roce 1989 se profesor Jelínek stal členem Občanského fóra a aktivně se podílel na politickém dění. V roce 1990 byl zvolen prvním polistopadovým rektorem Masarykovy univerzity a ve funkci setrval do roku 1992. Za svou celoživotní práci byl v roce 1992 oceněn Zlatou medailí MU. Roku 2018 vyšly péčí Moravského muzea v Brně jeho „Memoáry 1942–1971 (Od okupace do okupace)“.

Profesor Milan Jelínek byl autorem četných vědeckých jazykovědných publikací a článků zabývajících se historickým vývojem, stylistikou a kulturou českého jazyka.

Jana Jelínková

(*1936 Praha)

V 50. letech 20. stol. vystudovala na Filozofické fakultě Univerzity Jana E. Purkyně (nyní Masarykovy univerzity) ruštinu a bulharštinu. V roce 1966 získala doktorát z ruské literatury. Jejím odborným zájmem byla především srovnávací literární medievalistika a folkloristika. Je autorkou mnoha článků a také se podílela na vzniku několika literárněvědných učebních textů. Na Filozofické fakultě na katedře rusistiky působila od roku 1960 do roku 1995. V listopadu 1989 se stala členkou stávkového výboru Filozofické fakulty. Od počátku 90. let působí ve správní radě Vzdělávací nadace Jana Husa.

V roce 1966 se Jana Jelínková provdala za Milana Jelínka, se kterým vychovali tři syny.

KAPITOLY

- ▶ **Představení**
Studia; samizdat; Petr Oslzlý; vzdělávací projekt Anglie; role tlumočnicka
- ▶ **Výběr studentů a témata přednášek**
Mladí kolem samizdatových časopisů (historie); témata politická filozofie, filozofie, etika; Artes liberales; zakladatel Jiří Müller; cíl – vzdělávání pro mladé lidi
- ▶ **Systém utajení**
systém utajení fungování a organizace podzemní univerzity
- ▶ **Překládání**
Obtíže s překladem filozofických termínů; výhody překladu; jiní překladatelé; překážky
- ▶ **Byla to první vysoká škola, kterou jsem zažil**
- ▶ **Organizace přednášek**
Nemožnost překládání nahrávek; krycí role přijíždějících návštěvníků; množství přednáškových přednáškových
- ▶ **Srovnání s pražskými semináři**
Troskotání pražských seminářů; rozdílnost Müllerovy koncepce
- ▶ **Zaměření seminářů**
Politická filozofie, sociologie, atd.; absence právních seminářů; spolupráce se zahraničními právníky v kauze Jazdovské sekce
- ▶ **Zpětné srovnání s Prahou**
Je to těžké; zajímavé semináře v Praze, Rezek, Balabán
- ▶ **Organizace seminářů**
Odpolední čaj; vývoj skupiny; dvě věkové skupiny; délka přednášek
- ▶ **Témata seminářů a výběr přednáškových**
Pospíšil, Oslzlý návrhy témat, Angličané výběr přednáškových
- ▶ **Požadavky na přednáškové**
Opětovné příjezdy; vyváženost v politických názorech; potvrzení vzdělání; reakce zahraničních přednáškových
- ▶ **Přílišné rozšíření činnosti**
Rozšíření činnosti (katedra anglistiky, Vysokoškolský klub; anglický klub); domácí kina; podpora brněnských skladatelů v Anglii; Drogerie-galerie
- ▶ **Ochabování režimu**
Ochabování režimu od poloviny 80. let; dvě „havárie“; výslechy STB; účinnost krytí
- ▶ **Katedra anglistiky a kontakty v Leadsu**
- ▶ **Život s pocitem rizika**
Smíření se s možnou represí; nástup Gorbačova; Charta 77
- ▶ **Dvojí život vedli všichni**
Orwell, Bradbury – dělali jsme to, co oni popsali
- ▶ **Osobní vývoj**
Práce na Jazykové škole; první bytové semináře
- ▶ **Podoba vzdělávání v seminářích**
Angličtí přednáškové a jejich způsob výuky dialog mezi vyučujícím a studenty
- ▶ **Vznik VNJH po roce 1989**
Nutnost pokračovat; vznik VNJH; pomoc ze světa
- ▶ **O podzemní univerzitě se dozvěděl celý svět**
Deset let pomoci a tři fáze vývoje; pokračování nadace v současnosti
- ▶ **Kariéra mimo nadaci**
Odchod v roce 2001; práce na FF
- ▶ **Současné vzdělávání**
Masovost terciární vzdělávání; nezávislé vzdělávání v Anglii a Americe
- ▶ **Šel byste do toho znovu?**
Každá životní etapa má své možnosti a své omezení; lze to zažít i krátkodobě
- ▶ **Univerzita a učitelství**
Základní je schopnost a dovednost učit
- ▶ **Výhledy do budoucnosti v 80. letech**
Kurz Milana Balabána; sny o vlastní univerzitě; Soros
- ▶ **Pašování knih**
Autobus z Vídně do Mikulova

CELÝ ROZHOVOR

▶ Miroslav Pospíšil (*1951)

Vystudoval anglistiku a germanistiku na Filozofické fakultě Univerzity Jana E. Purkyně (dnes Masarykovy univerzity) v Brně. Krátce na fakultě působil, ale následně odešel učit na Státní jazykovou školu. Zároveň od poloviny 80. let spoluorganizoval s Jiřím Müllerem a Petrem Oslzlým semináře podzemní univerzity, na kterých vystupovali převážně přednáškové z Velké Británie vysílání Jan Hus Educational Foundation.

V roce 1987 se na fakultu vrátil a působil na ní do roku 1994. V listopadu 1989 byl členem stávkového výboru Filozofické fakulty a členem brněnského Občanského fóra. V letech 1989–1991 zastával funkci proděkana Filozofické fakulty. Následně se ale rozhodl věnovat se cele rozvoji nově vzniklé Československé vzdělávací nadace Jana Husa, kterou v roce 1990 spoluzaložil a vedl ji ve funkci ředitele do roku 2001. Zároveň působil v mnoha organizacích a grémiích neziskového sektoru u nás a v zahraničí. Po odchodu z nadace se rozhodl využít nabytých zkušeností a věnovat se problematice neziskového sektoru vědecky. Nejprve strávil jeden akademický rok jako hostující vědecký pracovník na London School of Economics and Political Science a po návratu založil Centrum pro výzkum neziskového sektoru, první pracoviště svého druhu v ČR, které vedl až do svého odchodu do důchodu v roce 2014.

Miroslav Pospíšil se spisovatelem Danem Jacobsonem v druhé polovině 80. let (osobní archiv manželů Oslzlých)

„Hlavní vyšetřovatel [tajné policie] mi řekl: Když chcete bojovat proti komunismu, musíte to dělat ve své vlastní zemi. Řekl jsem mu: Naprosto se mýlíte, když si myslíte, že jsem přišel do Prahy bojovat proti komunismu. Přišel jsem, abych s filozofy diskutoval o filozofii.“ Anthony Kenny (Dayová, 1999, 54–55)

Jan Hus Educational Foundation a Association Jan Hus

V roce 1975 byla v Helsinkách podepsána smlouva mezi západními a východními mocnostmi. Západní mocnosti souhlasily s geografickým uspořádáním poválečné Evropy a ty východní se zavázaly dodržovat lidská práva. Vysocí představitelé východního bloku pochopitelně nehodlali nijak měnit svou represivní politiku. Brzy ale pochopili, že představitelé opozičních hnutí ve všech zemích východního bloku si od podepsané smlouvy slibují něco odlišného a trvají na tom, aby byly závazky Helsinské konference dodržovány. V Československu se na tato ujednání odvolávala Charta 77 a následně i pořadatelé neoficiálních vzdělávacích seminářů.

Nadace Jan Hus Educational Foundation byla založená v roce 1980 z popudu britských filozofů z univerzity v Oxfordu, kteří reagovali na dopis českého filozofa **Julia Tomina**, ve kterém prosil o pomoc a spolupráci na budování svobodného vzdělávání v tehdejší socialistickém Československu. Nadace organizovala přednáškové pobyty zahraničních odborníků, finančně podporovala samizdatové vydávání knih, tajně do dávala zásilky odborné literatury, atd.

O několik měsíců později byla v roce 1980 založena francouzská Association Jan Hus, která rovněž velmi účinně podporovala český disent. Zároveň vznikaly i další nadace a asociace (z Německa, Švédska, USA, Kanady atd.), které s oběma nadacemi spolupracovaly, vysílaly do Československa přednášející a posílaly literaturu a další podporu.

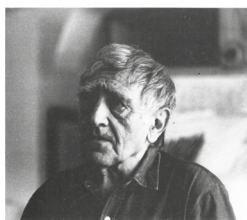
První návštěvníci, která se v roce 1979 vypravila do Prahy, byla **Kathy Wilkesová** z univerzity v Oxfordu. Dalším soustavným návštěvníkem se stal **Roger Scruton**. Společně s Alanem Montefiorem a dalšími stáli tyto filozofové u zrodu britské Jan Hus Educational foundation. Hnacím motorem nadace se stala v polovině 80. let **Barbara Dayová**, která pracovala jako její tajemnice a kurýrka.

Za francouzskou stranu se nejprve angažovali filozofové **Cathrine Audardová**, **Jacques Derrida**, **Jean-Pierre Vernant** či **Paul Ricœur**. Duší francouzské l'Association Jean Hus se stala paní **Nathalie Roussariová**, která za své zásluhy obdržela v roce 2009 Medaili Jana Patočky. Starala se o administrativní fungování nadace a podobně jako **Barbora Dayová** zastávala funkci kurýra.

Na začátku mezinárodních filozofických seminářů, stálo těchto několik statečných mužů a žen z Británie a Francie. Přijížděli nejprve sami a následně pomáhali organizovat cesty dalších kolegů. Většina z nich na dlouhá léta spojila svůj osud se svými kolegy v nesvobodném Československu.

Zahraničních hostů, kteří v 80. letech přijížděli do Československa na popud obou nadací, bylo každoročně několik desítek. V Brně se v rámci podzemní univerzity uskutečnilo do konce roku 1989 přibližně čtyřicet anglických a kolem 25 francouzských přednášek. Nadšení, podpora a zájem o spolupráci zahraničních návštěvníků pomáhaly zdejšími intelektuálům setrvat v kontinuitě světového vývoje myšlení.

OPÉRATEURS

OPÉRATEURS 4 • JAN SKÁCEL
Sabine Bollack • Petr Král • Patrick Ourednik
Emanuel Ranný • Milan Kundera • Zbyněk Sekal
Bernard Fabre • Novembre 1989.

I když tajná policie a představitelé komunistické moci byli o existenci všech poboček nadace a pořádání bytových seminářů především v Praze zpraveni, v Brně se dařilo velkou část činnosti udržet v tajnosti a dosáhnout zamýšleného cíle – poskytnout mladým lidem ucelené svobodné vzdělání.

V roce 1998 **Jiří Müller** zhodnotil práci všech těchto statečných a odhodlaných lidí:

„Jedna z nejpozoruhodnějších událostí studené války má rysy tajné operace. Málo viditelná, ale o to vlivnější. Nepodnikly ji státy, ale soukromí občané. Jejimi aktéry bylo několik stovek mužů a žen ze Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, z Francie, Holandska, Německa, Belgie, Skandinávie, USA i Kanady. [...] Nepoděkoval jim dodnes žádný stát. A proč taky? Nepracovali pro státy, ale pro hodnoty, kterým věřili. Nikdo z těch, kteří do Československa přijížděli i z těch, kteří jejich cesty připravovali, nemohl doufat, že někdy uvidí výsledky své československé mise [...]“ (Müller, 1998)

Po roce 1989 převzala většinu aktivit obou zahraničních nadací nově vzniklá československá pobočka Vzdělávací nadace Jana Husa.

Nathalie Roussariová (vpravo)
v roce 2016

Dne 24. září 2012 odvysílala francouzská stanice France Culture v pořadu La Fabrique de l'Histoire věnovaném tématu Život v ilegalitě rozhovor s paní **Nathalie Roussariovou** a filozofem **Jeanem-Claudem Eslinem**, ve kterém hovořili o své práci pro Association Jan Hus.

Rozhovor lze vyslechnout na této adrese:
www.franceculture.fr/personne-nathalie-roussarie

Originální způsob, jak předávat vzkazy, si vymyslela výtvarnice Helen Ganlyová. Její skici jsou uloženy v oddělení **ODKAZ v MZM**.

„Vymyslela jsem si zajímavý způsob, jak mezi oběma zeměmi převážet vzkazy. Vzkazy, které jsem dostávala, byly složité, odkazovaly na utajená setkání a obsahovaly žádosti o knihy a rukopisy. Kdyby byly odhaleny, mohly se obrátit proti všem s katastrofickými následky. Já jsem si prostě vzkazy nakreslila jako skici, kterým jsem rozuměla jen já sama.“ Helen Ganlyová (Müller, 2016, 12)

Alain Finkielkraut
Le messenger européen (N. 3)
(L. Vauckl, Mon Europe)
Proces a Barbrie - první proces zločinu proti
lidstvu ve Francii
zákon humanitárního práva (N. 10) byl formu-
lán 1945 v Norimberku.
Humanita je v lidské metafyzice, lidská
výjma se, není součástí zločinu lidskosti
je zločinem narušení humanitáry.
Máme-li tedy o zločinu lidskosti, může se jít
kegeln se svým pejetím humanitáry.
Adorno: Není možno chápat koncentrací jen
jako procesní, pochopit historii, na otěže
části světa.
Obhajci Barbrie dokazovali, že duce humanita
mezi stáje. Humanita byla detéma Barbrie
zločin: lidské Evropy byla jen lokalitním
incidentem v Evropě. Šloha každý plátný
milit. lid (kolonie, Vietnam, Izrael) vedla
k zohledněnému. Některé pravomoc se
přijetí od occidentalního nasim, obráceného
proh. právního světa. → Nejde o zločin lidskosti,
ale jen místní vývoj mezi lidmi (mázi, židé),
přičemž Barbrie je souzen, jelikož porušení jsou
vždy přísní.
Obhajci: Vorzer (Vietnams), Kongo, Peru

Zápisky Jaroslava Blažka, které si pořizoval během přednášek zahraničních hostů.

J.: Svoboda lidskosti jen směrem od práva
ven, ale i to, co má uzavírat. Obrana kanta:
nikdy neměl svobodu rozloženou od den-
stnosti. Pověř Hegela ke Kantovi správně
v divozen na pohybu (a jedince ven, zpět
k jedinci), svoboda má být stále
javnou realizací. Subjekt existuje jen
ve vztahu k obci. Picoeur: Člověk nemůže
bezpříkredně dělat sám sebe; je to dlejší ceta
mnohými vědními disciplínami. (J. Benman)

Chile
Čilek z organizovaní, máže klást odpor
di. kláma. Před 10 lety nastal vítězství občanských
sídel tam občanských arabských autor na divozelích.
Mnozí volali, mázi k vítězství, mohl mít tříd
odvody, že hledali právo. Jak pokračovat mázi.
Až před 5 lety Chile výjez: postavení omi.
převládání stranami - od prvního stupně
Pinocheta až po socialisty, chybí jen
komunisti; od té chvíle byl Pinochet
strácan, jednota byla vytržena se strany.
Blažka zahraničí pochopit, že po Pinochetovi
nenastane chaos; vyvíštilo to referendum
a Pinochetův prád.

Nebezpečí teď spočívá o tom, že po vítězství
se jednota opozice opět rozvíjí v boji o moc.

Filipíny
Před Marcosovým pádem. Filipíny omi-
něj chudší se snažily pochopit situaci.
Blažka Filipíny zvolit jako základnu a směřy
kde zemi svou koncepcí. Vzniklo gerilové
hnutí, vláda se je snažila jen ocukrovat od-
pudit. J. viděla mládež ocukrovat, kteří se moc
snažili pochopit, co se zemi stýje a Marcos
musel odejít. Tito lidé vytvořili podmínky
své svobody; nezavrhli: goli, ale zachránili
ji do své práce. Povořila tam fantastická
kolonizace.
Blažka je tam bahová, že viděla zemi kouty

Brazílie
Težili tam přednášet o vol. Výjezka díla.
druhá do r. 1979. Občanská společnost je v totalitním
rozkladu; 65% obyvatelstva je do patnáct let,
7-10% dětí je na ulici - přivádí je na ně hony,
jak na divoz zvíř. V ústředích lidstva zco-
rum svoboda. Neexistence veřejného mínění,
neexistence politického programu, svoboda.

doma v měsíce Forumu se stáje politické
svoboda, ale realita je totalitní nesvoboda
(soud až na zločině).
Čilek se mázi uvědomovat obyvatel-
stvo, vztrán předis pro celou svobodu.
Nabozněná hierarchie je všude rozdělena;
konzervativní biskupové hledají odpor
tito uvědomovat omnosti.

SSSR
Vino, bicez (přítel ceta) (před dvěma lety
tam byla poprav, vřel je to jiný svět), inkulka
a dividendy, kterou strávil až dle let na Sibiri.
Vladimir I. Tereš & comp. realizovali filosofická
Čarovis Anan. Písemka: Co je svoboda? Člověk?
Společnost? Rozhovory ústaly.
100 čarupit v Moskvě a Leningradě, ale
kde se boji. Že lidé se boji odpovědnosti.
Svoboda se musí zrodit, člověk si nemůže dělat
co chce.
Blažka všem společně: jazyk. Když člověk
chce dělat do nejprvejších oblastí svého
ducha, má právo psát.
Chile
J.: Člověk nemůže být svobodný, je-li bližní
nesvobodný. Máme jen tři: právo na své

svoboda a na svobodu ostatních lidí.
J.: Svoboda nastává jen a pouze tehdy,
je-li splněny všechny podmínky: humanita,
politická, kulturní, duchovní setkání lidí,
respekt, tolerance... Realizuje se jen v kon-
krétních podmínkách; právní je nepřenosný.
Svoboda nemá své místo, není to star,
mj. ak (osvobození), člověk, který si svobodu
nevypracuje, nezvykne, není svobodný.
Kde je bída, humanitní nedostatek, destrukce
svoboda tak, že spirituelní svoboda je ne-
možná.
Podmínky svobody:
1. Kolerance se sebou samým
2. Přijetí práva do druhého
3. Spravedlivé struktury se společností
Člověk je tvoren i druhým člověkem,
neboť ten vytváří jeho obzor.
Já ceta ke svobode je svoboda.

KAPITOLY

► Představení nadace

Navázání na činnost podzemní univerzity; činnost nadace v minulosti; současné programy

► Výběr uchazečů; témat; vyhlašování programů pro veřejnost

► Výsledky programů

Posuzování prací; dostupnost prací; vydávání prací; předávání cen

CELÝ ROZHOVOR

► Vzdělávací nadace Jana Husa

Zahraniční nadace Jana Husa vznikly v 80. letech 20. století jako reakce na potřebu lepší organizace bytových seminářů a podporu samizdatových nakladatelství v socialistickém Československu. V Brně se například jednalo o organizaci seminářů podzemní univerzity a nakladatelské činnosti spojené se samizdatovou edicí *Prameny*.

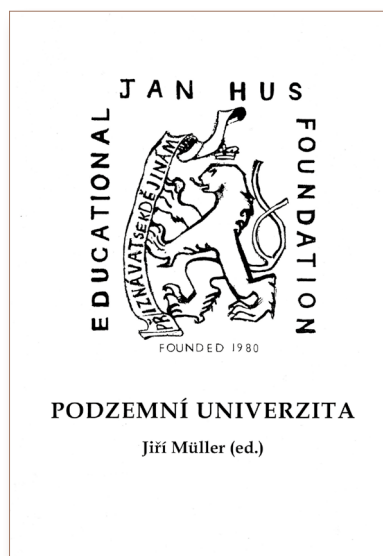
V roce 1990 mohla konečně vzniknout i Československá vzdělávací nadace Jana Husa. Jejím cílem se stalo již zcela oficiálně podporovat českou vědu a vzdělání především v humanitních oblastech, které byly po dlouhou dobu zanedbávány. Nadace nejprve úzce spolupracovala s anglickou a francouzskou nadací, protože bylo potřeba podpořit obnovu československého vysokého školství a pomoci mu navázat kontakty a spolupráci se zahraničními univerzitami. Tento program byl nazván „Desetiletím obnovy“. Česká nadace postupně převzala aktivity obou zahraničních nadací, které svou činnost následně omezily (AJH) či ukončily (JHEF).

V roce 1993 se nadace rozdělila na českou Vzdělávací nadaci Jana Husa a slovenskou Vzdělávaciu nadáciu Jana Husa. Obě organizace však spolu stále úzce spolupracovaly a organizovaly řadu společných vzdělávacích projektů jak pro vysokoškolské, tak pro středoškolské studenty a učitele.

Slovenská nadace ukončila svou činnost v roce 2009. Česká nadace proto nyní vypisuje programy pro české i slovenské uchazeče.

Nadace se profiluje jako nepolitická a nekonfesijní a jejím úkolem je podporovat vzdělanost, kulturu a svobodu. Podporuje nebo se podílí na řadě programů určených rozvoji vysokoškolského nebo středoškolského vzdělání. Některé programy také sama organizuje. Od svého vzniku poskytla Vzdělávací nadace přes 1500 grantů a cen v celkové hodnotě více než 117 000 000 Kč. (*Vzdělávací nadace Jana Husa* v roce 2019, 2020)

Jako výkonný ředitel nadace působil v letech (1992–2001) **PhDr. Miroslav Pospíšil**. V současnosti tuto funkci zastává **Mgr. Jana Švábová**, která ve své prezentaci představuje současnou činnost VNJH.

Fotografie ze zasedání správní rady VNJH z 90. let.
Zcela vlevo Roger Scruton, čtvrtý vpravo Milan Jelínek, zcela vpravo Jana Jelínková.

Vzdělávací nadace Jana Husa – Programy rozvoje vzdělávání pro ČR a SR

Vysokoškolské programy

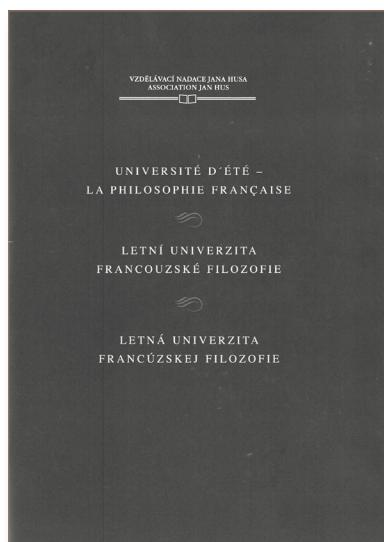
- **Grant Husovy nadace**
- **Stipendium Husovy nadace**
- **Francouzská letní univerzita:** Program podporuje spolupráci českých, slovenských a francouzských studentů a učitelů humanitních oborů.
- **Cena IUS et SOCIETAS:** Cenu vyhlašují VNJH, PF MU a FSS MU ve spolupráci s Ústavním soudem ČR, Nejvyšším soudem ČR, Nejvyšším zastupitelstvím a veřejným ochráncem práv.

Středoškolské programy

- **Cena Bronislavy Müllerové**
- **Cena Vladimíra Jochmana pro učitele – Labyrint světa:** Program je realizován ve spolupráci s Ústavem profesního rozvoje pracovníků ve školství PDF UK.
- **Česko-slovenské vztahy – seminář pro učitele dějepisu a občanské výchovy, historiky a archiváře:** Seminář je pořádán ve spolupráci s Katedrou historie Fakulty přírodovědné-humanitní a pedagogické TU v Liberci a Ústavem pro studium totalitních režimů.
- **Přírodovědná stipendia Husovy nadace** jsou určena maturantům z přírodovědných oborů.

Vlastní program nadace:

- **Seminář Husovy nadace:** referáty pozvaných hostů a následná diskuze se členy správní rady nadace.

KAPITOLY

▶ Představení oddělení ODKAZ a jeho poslání

Pozůstalosti (Pavel Kohout, Jiří Gruša, Ota Filip); další pozůstalosti (Jan Tesař, Božena Komárková, Miroslav Petrušek, Milan Jelínek); oddělení ODKAZ a jeho poslání

▶ Fond JHEF představení (britská větev)

Materiály věnovali Scruton, Dayová a další; dějiny podzemní univerzity – navázání spolupráce Müller – Scruton; bytové semináře; způsob organizace; srovnání s Prahou; případ Jacquese Derridy; bezpečná strategie; oslovení šedé zóny; strategie seminářů; základní principy – tři domácnosti (Oslzlí, Jelínkovi, Blažkovi); instrukce pro návštěvníky; cesta z Vídně; první seminář prosinec 1984 Oslzlí; zdokonalení konspiračních praktik

▶ Technické prostředky

Dodávání nedostupné techniky; videokordéry – bytová kina; rozvoj dabingu a titulování; systém kurýrů

▶ Počátky počítačové techniky

počítač Amstrat březen 1987 – rozvoj samizdatu; uchování disket; český editor Morning star; videokamera a natáčení dokumentů; fungování Morning star

▶ Struktura fondů VNJH

Korespondence R. Scrutona; spolupráce s Jazzovou sekci a ekology; reporty z cest

▶ Šifrované diskety

šifrované diskety; šifrovací program

▶ Francouzské fondy Milan Jelínek a Association Jan Hus

Vznik francouzské nadace (Catherine Audard, Nathalie Roussarie); první seminář květen 1986; levicová orientace francouzských přednášejících; pokračování v současnosti – Letní škola francouzské filozofie; Bernard Fabre a Jan Skácel – překlady do francouzštiny; struktura fondu Milana Jelínka

▶ Edice Prameny

edice Prameny; překlady zahraniční literatury; vývoj tiskařské techniky; video kazety; bytová kina; o existenci JHEF věděli jen Müllerovi

▶ Expozice Normalizaci navzdory 1968–1989

Fondy Milana Uhdého, Jana Trefulky, Gruši, Kohouta; protokoly o bytových prohlídkách; seznamy vyřazených knih z knihoven; zbytky odposlouchávacího zařízení u Müllerů; Charta 77; exilová periodika

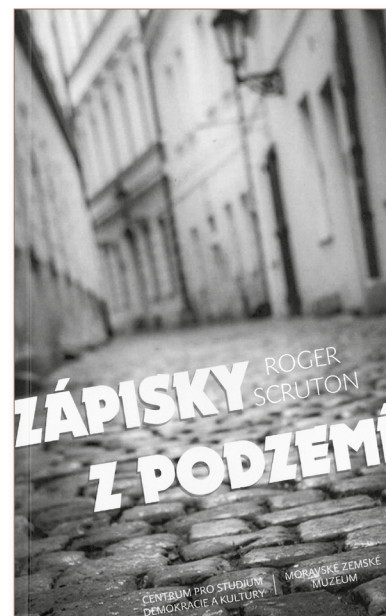
CELÝ ROZHOVOR

▶ Moravské zemské muzeum, oddělení Odkaz (Oddělení dějin kultury antitotalitního zaměření)

Mgr. Petra Pichlová pracuje v Oddělení dějin kultury antitotalitního zaměření, které se v rámci Moravského zemského muzea soustřeďuje na studium historie Československa v letech 1968–1989.

Petra Pichlová se zajímá o činnost podzemní univerzity a stará se o archívni fondy, které muzeu svěřila Jan Hus Educational Foundation, o pozůstalost profesora Milana Jelínka a další materiály související s činností podzemní univerzity.

Ve své prezentaci představuje jak oddělení ODKAZ, tak situaci vedoucí ke vzniku podzemní univerzity a dalších činností s ní spojených.

Medailony

Barbara Dayová (1944)

Britská divadelní historička specializující se na české divadlo 60. let. Díky své znalosti českého prostředí a jazyka od roku 1985 pracovala pro Jan Hus Educational Foundation. Starala se o organizaci pobytů britských přednášejících a působila jako kurýr. Po roce 1989 se přestěhovala do České republiky. Je autorkou knihy „*Sameťoví filozofové*“ (1999), která dokumentuje historii tajných bytových seminářů v Československu. Barbara Dayová je nositelkou Řádu britského impéria (MBE) a v roce 1998 obdržela Pamětní medaili prezidenta Václava Havla.

Jacques Derrida (1930–2004)

Francouzský filozof, tvůrce teorie dekonstrukce. Derrida, Jean-Pierre Vernan, Jean-François Lyotard, Maurice Gandillac a Catherine Audardová založili v roce 1981 Association Jan Hus, která ve Francii plnila podobné funkce jako Jan Hus Educational Foundation v Anglii. Při jedné ze svých přednáškových cest do Prahy byl v prosinci 1981 Derrida zatčen tajnou policií, uvězněn a obviněn z přechovávání omamných látek. Na osobní intervenci tehdejšího prezidenta François Mitteranda byl propuštěn a vyhoštěn ze země, stejně jako po něm např. Roger Scruton či Kathy Wilkesová.

Petr Fiala (1964)

Český politolog a právicový politik. Absolvent FF MU v letech 1985–1989 navštěvoval přednášky podzemní univerzity. Po roce 1989 působil na Katedře politologie na FF a na nově vzniklé Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity (1998). Během dvou funkčních období (2004–2011) zastával funkci rektora Masarykovy univerzity. V letech 2012–2013 byl ministrem školství, mládeže a tělovýchovy. Od roku

2013 je členem Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. V roce 2014 byl zvolen předsedou Občanské demokratické strany.

Jiří Müller (1943)

Zásadní postava brněnského disentu. Jako student ČVUT byl za své politické názory vyloučen ze studií. V letech 1971–1976 byl vězněn za podvracení republiky. Jako jeden z prvních signatářů Charty 77 byl tajnou policií stále sledován a kontrolován až do roku 1989. Se svou ženou Bronislavou založil samizdatové nakladatelství „Prameny“. Od počátku 80. let připravoval koncept tzv. podzemní univerzity, který v letech 1985–1989 vyústil v cyklus podzemních seminářů vedených zahraničními odborníky v anglickém, francouzském a německém jazyce, které zůstaly tajné policii utajeny. V roce 1990 byl ředitelem Úřadu pro ochranu ústavnosti a demokracie. Dále se věnoval problematice neziskových organizací a stále působí jako člen Správní rady Vzdělávací nadace Jana Husa.

Bronislava Müllerová (1959–2003)

Bronislava Müllerová rozená Koutná spolupracovala se svým manželem Jiřím Müllerem na aktivitách brněnského disentu. Organizovali spolu bytové semináře podzemní univerzity a vedli samizdatové nakladatelství „Prameny“. Bronislava Müllerová byla výraznou překladatelkou z angličtiny. Cena Bronislavy Müllerové, kterou od roku 2006 každoročně vyhlašuje Vzdělávací nadace Jana Husa, je určena středoškolským studentům a oceňuje esej na téma svobody slova.

Roger Scruton (1944–2020)

Britský konzervativní filozof, který jako jeden z prvních zareagoval na výzvu podpory svobodného vzdělávání v Československu

a spolu s Kathy Wilkesovou a Alanem Montefiorem byl důležitým představitelem Jan Hus Educational Foundation po celou dobu jejího fungování. V roce 1985 byl kvůli svým aktivitám z Československa vyhoštěn. V roce 1998 mu Václav Havel udělil medaili Za zásluhy I. stupně a v roce 2004 mu byl udělen čestný doktorát MU za přínos české vědě a vzdělanosti. Roger Scruton byl rovněž literátem a hudebním skladatelem. V roce 2015 vyšel český překlad jeho románu „*Zápisky z podzemí*“, který reflektuje jeho zkušenosti s životem českého disentu.

Julius Tomin (1938)

Český filozof, který během 70. let organizoval v Praze bytové filozofické semináře. V roce 1978 adresoval univerzitám v Oxfordu, Harvardu, Heidelbergu a Svobodné univerzitě v Berlínu dopis, ve kterém vylíčil nemožnost svobodného vzdělávání v tehdejší Československu a prosil o spolupráci. Na tuto výzvu zareagovala univerzita v Oxfordu a od roku 1979 začali britští filozofové jezdit přednášet do Prahy. V roce 1980 byla na jejich popud založena Jan Hus Educational Foundation, která tuto činnost koordinovala.

Jiří Zlatuška (1957)

Český informatik a politik, jeden ze zakladatelů Fakulty informatiky a její děkan ve třech funkčních obdobích. Rektor Masarykovy univerzity ve dvou funkčních obdobích v letech 1998–2004. Speciálně pro potřeby podzemní univerzity vyvinul v 80. letech textový editor nazvaný Morning star.

Bibliografie

- Dayová, B. (1999). *Sametoví filozofové: [podzemní univerzita v Československu a role Vzdělávací nadace Jana Husa v letech 1979–1989]*. Doplněk.
- Müller, J. (1998). *Zvláštní cizinci: Text Jiřího Müllera při příležitosti udělení čestných doktorátů představitelům Association Jan Hus a The Jan Hus Educational Foundation Jeanu-Pierrovi Vernantovi a Rogeru Scrutonovi*. Získáno 19. 12. 2020, z https://www.vnjh.cz/fileadmin/Dokumenty/Pdf/zajimavosti/J_Muller_Zvlastni_cizinci.pdf
- Müller, J. (ed.) (2016). *Podzemní univerzita*. VNJH, 2016. VNJH.
- Oslzlý, P. (1993). *Podzemní univerzita: Vznik a organizace brněnských bytových přednášek a seminářů (1984–89)*. CDK.
- Université d'été – la philosophie française. VNJH.
- Vzdělávací nadace Jana Husa v roce 2017. (2018).
- Vzdělávací nadace Jana Husa v roce 2018. (2019).
- Vzdělávací nadace Jana Husa v roce 2019. (2020).
- Vzdělávací nadace Jana Husa – Jan Hus educational foundation, <http://www.vnjh.cz/>. (2018). Získáno 21. 12. 2020, z <http://www.vnjh.cz/>

Pro více informací

Jaroslav Blažke

Jaroslav Blažke. (2. 01. 2021). *Wikipedie: Otevřená encyklopedie*. Získáno 20. 12. 2020 z https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Jaroslav_Bla%C5%BEke&oldid=19313552

Marie Blažková

Marie Blažková: *Bývalí zaměstnanci*. (2020). Rádio Proglas. Získáno 15. 12. 2020 z <https://www.proglas.cz/o-nas-a-s-nami/kdo-je-kdo/byvali-zamestnanci/blazkova-marie/>

Barbara Dayová (1944)

MA Ph.D. Barbara Dayová *1944. (2020). Paměť národa: Pamětníci. (Online) Získáno 21. 12. 2020 z <https://www.pametnaroda.cz/cs/day-barbara-1944>

Poláčková, P. (2019). *The Communist Secret State Police knew about me, but there was no time for fear*. Universitas. Získáno 22. 12. 2020 z <https://www.universitas.cz/en/people/4486-interview-with-barbara-day>

Vaughan, D. (2021, July 19). *Na svobodě se musí pracovat. Barbara Day a její život na obou stranách opony*. Český rozhlas. Získáno 24. 12. 2020 z <https://vltava.rozhlas.cz/na-svobode-se-musi-pracovat-barbara-day-a-její-zivot-na-obou-stranach-opony-8162015>

Drogerie-galerie

Záboj, A. (2019). Josef Daněk, Blahoslav Rozbořil, vernisáž únor 1989. In YouTube.cz. (Online) <https://www.youtube.com/watch?v=7vB0A09FblE>

Milan Jelínek

Milan Jelínek. (6. 06. 2020). *Wikipedie: Otevřená encyklopedie*. Získáno 25. 12. 2020 z https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Milan_Jel%C3%ADnek&oldid=18640263; <https://www.pametnaroda.cz/cs/jelinek-milan-1923>

Milan Jelínek *1923 – † 2014. (2013) Paměť národa: Pamětníci (Online) Získáno 15. 12. 2020 z <https://www.pametnaroda.cz/cs/jelinek-milan-1923>

Prof. PhDr. Milan Jelínek, CSc. (2020). In *Internetová encyklopedie dějin Brna*. Získáno 15. 12. 2020 z https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2930

Jana Jelínková

PhDr. Jana Jelínková * 18. 4. 1936 Praha (2015) In *Internetová encyklopedie dějin Brna*. Získáno 15. 12. 2020 z https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=13953

Jiří Müller (1943)

Jiří Müller. (7. 06. 2020). *Wikipedie: Otevřená encyklopedie*. Získáno 26. 12. 2020 z https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Ji%C5%99%C3%AD_M%C3%BCller&oldid=18654379

Soukupová, J. (2009). *Ideální disident Jiří Müller: výkonný a nenápadný*. IDNES.cz: ZPRAVODAJSTVÍ. Získáno 24. 12. 2020 z https://www.idnes.cz/brno/zpravy/idealni-disident-jiri-muller-vykonnny-a-nenapadny.A090519_1192085_brno_krc

Bronislava Müllerová (1959-2003)

Bronislava Müllerová. (2. 06. 2020). *Wikipedie: Otevřená encyklopedie*. Získáno 22. 12. 2020 z https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Bronislava_M%C3%BCllerov%C3%A1&oldid=18577755

Bronislava Müllerová 16. 1. 1959 – 23. 6. 2003. (2018). Vzdělávací nadace Jana Husa – Jan Hus educational foundation. Získáno 22. 12. 2020 z <https://www.vnjh.cz/stredni-skoly/cena-bronislavy-muellerove/o-bronislave-muellerove/>

Petr Oslzlý

Petr Oslzlý. (7. 06. 2020). *Wikipedie: Otevřená encyklopedie*. Získáno 22. 12. 2020 z https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Petr_Oslzlý%C3%BD&oldid=18657489

Petr Oslzlý *1945. (2015). *Paměť národa: Pamětníci*. Získáno 23. 12. 2020 z <https://www.pametnaroda.cz/cs/oslzly-petr-1945>

Nathalie Roussariová

Nathalie Roussarie: Secrétaire générale de l'association Jan Hus de 1982 à 2010. (2012). In *France culture: Fabrique de l'Histoire*. (Online) Získáno 19. 12. 2020, z <https://www.franceculture.fr/personne-nathalie-roussarie>

Roger Scruton (1944–2020)

Fischer, P. (2020). *Roger Scruton – filozof, který skládal hudbu a přemýšlel o Kurtu Cobainovi*. Aktuálně.cz. Získáno 24. 12. 2020 z <https://nazory.aktualne.cz/zemrel-filosof-roger-scruton/r~c7d5428035fb11ea926e0cc47ab5f122/>

Kučerová, D. (2020). *Zemřel britský filozof Sir Roger Scruton. Muž, který podržel československý disent*. Seznam.zpravy. Získáno 23. 12. 2020 z <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zemrel-britsky-filosof-sir-roger-scruton-muz-ktery-podrzel-ceskoslovensky-disent-86188>

Osolsobě, P. (2021). *Roger Scruton a jeho Brno*. Pravý břeh: Institut Petra Fialy. Získáno 20. 12. 2020 zpravybreh.cz z <https://pravybreh.cz/roger-scruton-a-jeho-brno/>

Roger Scruton. (21. 012. 2020). *Wikipedie: Otevřená encyklopedie*. Získáno 15:34, 23. 12. 2020 z https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Roger_Scruton&oldid=19381607.

Scruton, R. (2015). *Zápisky z podzemí*. CDK.

Julius Tomin (1938)

PhDr. Julius Tomin *1938. Paměť národa. (Online) Získáno 22. 12. 2020 z <https://www.pametnaroda.cz/cs/tomin-julius-1938>

Spurný, J. *Trápili je i jejich děti.: Případ Zdeny a Julia a Marka Tominových uzavírá estébácký proces století*. CS Magazin: Český a slovenský zahraniční časopis. Získáno 22. 12. 2020 z <http://www.cs-magazin.com/index.php?a=a2004052150>

Wikipedia contributors. (21. 012. 2020). Julius Tomin. In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Získáno 15:20, 24. 12. 2020 z https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Julius_Tomin&oldid=994291652

Jiří Zlatuška (1957)

Soukupová, J. (2019). *Odborné knihy pro samizdat překládali i naštvání učitelé, líčí vědec*. IDNES.cz: Zpravodajství. Získáno 21. 12. 2020 z https://www.idnes.cz/brno/zpravy/samizdat-jizni-morava-michal-priban-30-let-svobody.A191014_507869_bno-zpravy_krut

Vzdělávací nadace Jana Husa – Jan Hus educational foundation – Association Jan Hus

Vzdělávací nadace Jana Husa – Jan Hus educational foundation, <http://www.vnjh.cz/>.

(2018). Získáno 25 12. 2020, z <http://www.vnjh.cz/>

Wikipedia contributors. (8. 10. 2020). Jan Hus Educational Foundation. In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Získáno 24. 12. 2020 z https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Jan_Hus_Educational_Foundation&oldid=982462053

Nečasová, D. (2019) *Jan Hus educational foundation collection*. Courage Cultural Opposition: Understanding the Cultural Heritage of Dissent in the Former Socialist Countries. Získáno 30. 12. 2020, z <http://cultural-opposition.eu/registry/?uri=http://courage.btk.mta.hu/courage/individual/n109278&type=collections>

Opérateurs: Jan Skácel. Bassac, 1989. ISSN 0986-6051.

Pichlová, P. (2019). *Bytové semináře francouzských filozofů v Brně*. *Acta Musei Moraviae: Časopis Moravského muzea, CIV(2)*, 29.

Pichlová, P. (2020). *Britská podpora brněnského disentu v 80. letech 20. století*. *Acta Musei Moraviae: Časopis Moravského muzea, CIV(2)*, 33.

Skořepa, V. (2020). *Když vysokou školu nahradily byty: podzemní vzdělávání v socialistickém Československu a Polsku v 70. a 80. letech 20. století v komparativní perspektivě* [Nevydaná magisterská diplomová práce]. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav světových dějin.

Marcela
Poučová

Blahoslav
Rozbořil

Ondřej Dvořák
Ondřej Voráč

Jana
Nedomová

Petr
Kamenický